

A kökénydombi Vénusztól a NASA-ig

► A Vásárhelyi Kerámia Szimpózium jubileumi kiállítása volt a rendhagyó cím mögött a budapesti Vigadó Galériában. Különleges alkalom. Nem emlékszem, hogy láttam volna nagyobb tanulságokat felvonultató kiállítást az utóbbi években, a kerámiaszakmában. E tárlat különlegességét az adta, hogy a Kr. e. 5000 évvel készült úgynevezett *kökénydombi Vénusztól* a legmodernebb, számítógéppel tervezett és gyártósoron alakított kerámiaidomokig együtt szerepeltek a tárgyak, köztük a hódmezővásárhelyi fazekasság száz évvel ezelőtti korongozott használati edényei is. Ez utóbbiak korszerű ellenpontja, az Alföldi Porcelángyár (ma Alföld Porcelán Edénygyár Zrt.) géppel formázott készleteinek csoportja, sőt egy eredeti Picassokerámia is látható volt a teremben. A bemutatót a húsz év alatt a szimpóziumon részt vevő keramikuskok munkái tették teljessé.

Mi az oka, hogy ezen a területen, pontosabban Hódmezővásárhely településen, immár hét évezred óta folyamatosan végeztek valamilyen agyaggal kapcsolatos tevékenységet? Mindez azért volt lehetséges, mert a Tisza, a Maros és a Körös folyók kitűnő agyagot tettek le a sík vidéken. Az 1960-as években ide települt az Alföldi Porcelángyár, a legnagyobb magyarországi kerámia- és porcelánüzem, amely 1990-ben,

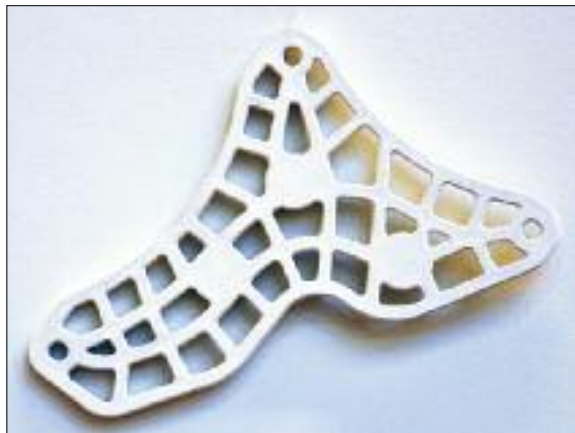
privatizáció során több külföldi cég tulajdonába került. Ezzel az akkor legkorszerűbb technológia is ideérkezett, aminek köszönhetően a porcelánedénytől a szanitereken át az étetési segédeszközökig nagyon

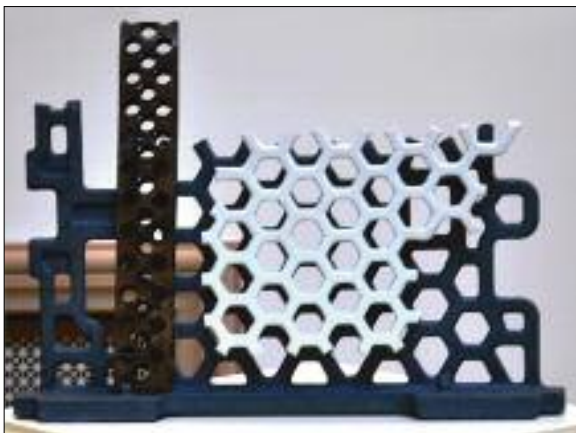
Fotó: Gal István János

Fotó: Gal István János

→
Pablo Picasso:
Békegalamb. Hódmező-
vásárhely–Vallauris
testvérvárosi emlék-
kerámia vésett fatáblán
/ Pablo Picasso:
Dove of peace.
Ceramic work on an
engraved wooden plate
to the memory
of the twin town
relationship between
Hódmezővásárhely
and Vallauris
80x40 cm
(Hódmezővásárhely
Megyei Jogú Város
Gyűjteménye,
Hódmezővásárhely)

Étetési segédeszköz,
az Imerys Tűzállóanyag-
gyártó Kft. terméke /
Firing tool produced
by Imerys Kiln
Furniture Co.

**Serge Dos Santos: „Egymásra hatás” /
Serge Dos Santos: 'Interference'**

2010, nikkel, szilícium-karbid, porcelán, vas,
applikáció, 50x60x12 cm

sokféle terméket állítanak elő világszínvonalon. Így Hódmezővásárhely valóban kerámiaközponttá vált, ahol tanulmányozhatjuk mindazt, ami ebben az ősi mesterségben tanulságul szolgál.

Nézzük tehát, mit is olvashatunk ki mindebből?

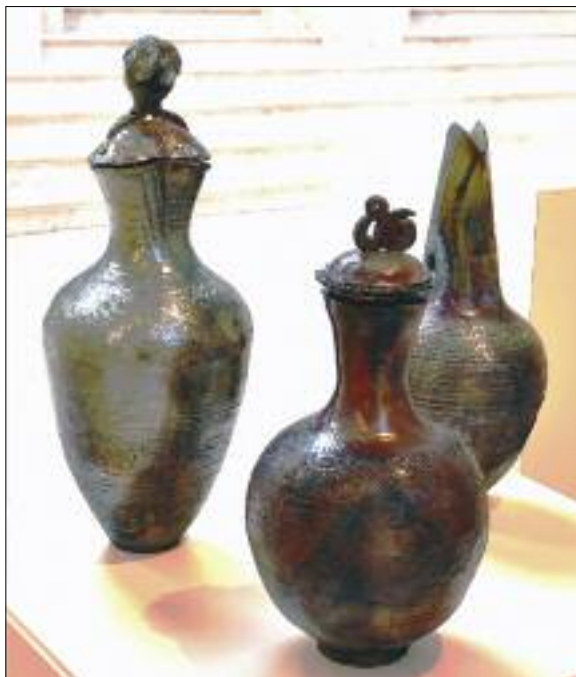
A *kőkénydombi Vénusz* visszavitt bennünket az őskorba, amikor ezeknek a kultikus tárgyaknak az elkészítését a közösség számára – valószínűleg – az erre kiválasztott mesterre bízta, akitől elvárták, hogy a sámánok varázslatát bálvánnyá formálja mint a természetfeletti erő jelképét. Természetesen arra is gondolhatunk, hogy már helyettesítő szerepe volt ennek az idolként, erre utalnak a felületére vésett motívumok. Feltételezem, hogy korábban emberáldozatról lehetett szó, és ezek a vésések a testre tetovált jeleknek felelnek meg. Az ősidőkben a hit és a művészet még kéz a kézben jártak.

Hatalmas ugrással jutottunk a hódmezővásárhelyi fazekasság emlékeihez, amelyekről az évszázados népi kerámiaipar legszebb és legfontosabb ismérveit olvashattuk le. Két példát is láthattunk arról, hogy festők és szobrászok milyen szívesen dolgoztak fazekasműhelyekben – Medgyessy Ferenc szobrára és Pablo Picasso „galambos tál”-jára gondolok. Rend-

P. Benkő Ilona:
Lélektartók /
Ilona P. Benkő:
Soul Storages

2016–2017,
samottos agyag,
korongozott,
1270 °C

Fotó: Gál István János

kívül érdekes, hogy ezek a kitűnő művészek hogyan nyúltak az agyaghoz. Mint írásom elején jeleztem, a teremben formatervezett, porcelán használati edényeket és emberi kéz által alig érintett, tűzálló égetési segédidomokat is kiállítottak.

Mi tette lehetővé ezt a hatalmas fejlődést?

A második világháború alatt és főleg azt követően ugrásszerűen fejlődésnek indult a kerámia-, pontosabban a szilikátipar. A szilikátkémiai kutatások következtében alapjaiban változott meg a szilikátanyagok megítélése és ezzel együtt a teljes iparág szemlélete. Gondoljunk csupán a szilíciumkristályok bámulatos „karrierjére”, amelynek eredményeként gondolkodásunk is forradalmian megváltozott, és beléphettünk a virtuális világba. A hidegháború időszakában mi magyarok csak nagyon keveset tudtunk erről. Általában a korábbi nemzetközi szimpóziumokon, Siklóson, majd Kecskeméten szívárgott be némi ismeret. 1990-től kezdve aztán a hazai kerámiaipar is gyökeresen megváltozott. Ezen a kiállításon szinte tapintható volt, hogy mindez mit jelent. (Szomorúan jegyzem

meg, hogy a civilizáció nagy felfedezései és fejlődése csaknem mindig a fegyverkezési versenyekhez kötődnek.) A tárlat azt is jól mutatta, hogy a keramikuskok miként ismerkedtek meg a megváltozott szemlélettel, de főleg a gyakorlattal. A hőmezővásárhelyi szimpóziumon olyan ipari anyagok váltak elérhetővé és olyan technológiai, technikai megoldások megismerésére volt lehetőség, amire sehol másutt nem volt mód.

Az érdeklődők ezen a kiállításon jól láthatták, hogy a *kőkényművészet* Vénusz kultikus idola ugyanabból az anyagból készült kézművestechnikával, mint a száz évvel ezelőtt korongozott fazekasedények. Tehát évezredek keresztül alig változott az agyagos mesteriség. Az 1950-es, 1960-as években a főiskolai kerámiaoktatásban még főszerepet játszott a fazekastechnoló-

Roswitha Geyer: RG monogram /
Roswitha Geyer: RG monogram

2017, samott, sómázás égetés, 1220 °C, 70x50 cm
(Városi Kerámia gyűjtemény, Hódmezővásárhely)

Fotó: Gál István János

←

Babos Pálma:
Bábel /
Pálma Babos:
Babel

2004, porcelán,
lapokból épített,
1380 °C,
60x30x20 cm
(Városi Kerámia-
gyűjtemény,
Hódmezővásárhely)

gia. A keramikusok szemléletében az áttörést az első – 1969-es – sikkói szimpózium jelentette, ahol művésztelepi körülmények között próbálkozott az akkor még fiatalokból álló keramikusok csoportja, hogy a magas tűzön égethető anyagokkal felváltja a fazekas-technika egyeduralmát. Mára ez az akkor még sokat támadott kezdeményezés a teljes magyar kerámiaművészeti palettát átalakította. Ma mindenki magas tűzű anyagokkal dolgozik. Ma a Hódmezővásárhelyen működő gyárak segítségével a szabadfoglalkozású keramikusok gyorsan megtanulhatják az ipari anyagok formálását, alakítását. A kiállításon bemutatott tárgyak zöme már ezeket a tanulságokat reprezentálja. Szeretném azonban hangsúlyozni, hogy a szimpóziumokon alkotó keramikusoknak nem a befejezett, tökéletes műtárgy létrehozása a céljuk, hanem a kísérletezés, az újonnan megismert anyagokból alakítható tárgyak technológiájának a saját művészi stílusba való beépítése. Érdekes módon ez a folyamat idővel kialakított egy bizonyos „szimpóziumstílust”, amely a műtermekben készült kerámiák megoldásaira is átsugár-

zott, így született meg az „experimentális kerámia”-stílus, amelyben a készülés izgalmát és érdekességét hangsúlyozza az alkotó. A szimpóziumok történetéhez hozzátartozik, hogy azokat mindig keramikusok kezdeményezték és rendezték, akik megszállottan hittek ennek a munkaformának a fontosságában. A Vásárhelyi Kerámia Szimpóziumot húsz évvel ezelőtt Pannonhalmi Zsuzsa keramikusművész szervezte meg először, és elnyerte hozzá a város és az ott működő gyárak vezetőinek nagyvonalú támogatását. Ezt a szervezőmunkát immár két évtizede folytatja, támaszkodva férje, Gál István János hathatós segítségével. A keramikusszakma nevében köszönetet mondok a munkájukért, a Wartha Vince Kerámiaművészeti Alapítvány aktivitásáért, valamint Hódmezővásárhely város önkormányzatának és az ott működő gyáraknak az elkötelezett támogatásért.

SCHRAMMEL IMRE
keramikusművész

(A kökénydombi Vénusztól a NASA-ig. Vigadó Galéria, Budapest, 2018. január 27. – március 18.)

Fotó: Gál István János

Guy Degrenne termékek.
Kivitelezés: **Alföld Porcelán Edénygyár Zrt.**
/ Guy Degrenne products. Manufacturer: **Alföld Porcelain Dish Factory Ltd.**